

a szakaszon egy talán halvány cölöplyuk foltja és egy kerek halvány elszíneződés volt. Az 5. árok az előzőtől K-re 10–13 m-re található, iránya is hasonló. Régészeti jelenség nem került elő, csupán a sárga homokos altalaj. A 6. árok a 4. és az 5. árok K–Ny irányú szakasza között húzódik, régészetileg negatív.

A lelőhely ritkán fedett régészeti jelenségekkel. Az 1. és a 2. kutatóárok jelenségekkel fedett részeinek egybenyitásával kialakított felszínen 14 objektum jelentkezett (7 gödör, 6 cölöplyuk és 1 árok). Betöltésükből kevés Árpád-kori kerámiaanyag és állatsont került elő. Két objektum újkorinak bizonyult.

Kivitelezése közben, régészeti szakfelügyelet mellett 2013. október 26.-án több objektum foltja jelentkezett a 14+680 km szelvénytől kezdődően. A lapos, mélyen fekvő terület humuszolása során kb. 400 m hosszú szakaszon, a teljes nyomvonal szélességében elszórta kerültek elő objektumok, melyek bontását 2013. november 13–20. között végeztük el. Az érintett nyomvonalszakasz részben a Szapudi határra-dülő II. régészeti lelőhely területére esik, a lelőhely kiterjedését kis mértékben Ny-ra, nagyobb mértékben K-i irányba bővítettük.

Az érintett 5506 m² területen összesen 42 régészeti jelenséget tártunk fel, valamennyi telepjelenség (ház, árok, gödör, cölöplyuk). Az objektumok előfordulása nem túl intenzív, a nagyobb területen viszonylag ritkásan jelentkeznek. A legtöbb kisebb, vagy közepes méretű gödör, illetve árok. Kiemelhető egy ÉNy–DK-i tájolású, 16×10 m nagyságú, téglalap alaprajzú, alapárkos, egyterű épület maradványa, melynek árkában sekély, apró karóhelyek kerültek elő. Az alapárokból leletanyag nem jött elő. Értékelhető leletanyagot csak 3 objektumban találtunk, ezek közül 2 gödör őskor, talán rézkori anyagot tartalmazott, egy árok újkori.

Munkatársak: Hargitai András régész; Alács Attila, Dankó Judit, Fehér Alíz, Papp Szilveszter technikusok.

NAGY ANDREA – CZIGÁNY DÁVID

121. Környe, Római erőd (Vackor Óvoda, ún. Feszty udvar) (KÖH 34285)

(Komárom-Esztergom megye) Ró, Ú

A lelőhely területén 2013. június 26. – augusztus 31. között szennyvíz- és csapadékvíz-elvezetési rendszer létesítéséhez kapcsolódva régészeti megfigyelésre, illetve ezt követően megelőző feltárássra került sor a tatai Kuny Domokos Múzeum és a Magyar Nemzeti Múzeum részvételével. Az óvoda épületének helyén már 2009-ben megelőző feltárás folyt.³⁷ Az ideai megfigyelés, valamint a megelőző feltárás a 2009-es feltáráshoz szervesen csatlakozott, annak időszerűség és lehetőség szerinti folytatása és az adott területen történő kiegészítése volt.

A régészeti munkák csak az óvodához tervezett szennyvíz, csapadékvíz és áram vezetésére szolgáló árkok, illetve az intézményi parkoló területére szorítottak, 40 cm mélységtől 250 cm mélységig, a járószint feltöltöttségének és az altalaj szint-változásainak megfelelően.

Az építkezéssel kapcsolatos munkálatok összességében nagyjából 2 hektárnyi területet érintettek, ténylegesen ennek azonban csak kisebb részét, a végzett munkák jellegeből fakadóan. A feltárás során római objektumok kerültek elő, ezen belül kora, valamint késő császárkoriak. Az előkerült régészeti je-

lenségek között falakat (hosszanti és keresztirányúakat, É–D-i koordináta mentén), egy tornyot, gödröket, szemetesgödört, gödörházat, árkot(?), planírréteget lehetett dokumentálni. Az egyik Ny–K-i irányú fal mellett közvetlenül egy téglásir került elő, amelyben egy csecsemő vázát találtuk. A leletanyag főként *principatus* kori, illetve késő római kerámia volt, továbbá egy felirat nélküli oltárkő, állatsontok, szórvány embercsontok, bronz és vas használati eszközök, érmek, nagy mennyiségű *tegula* és egy malomkő képezték a leletek további részét.

Az előkerült falak kora és késő császárkoriak. A kora császárkori falak mennyisége kevesebb volt. Egy 40 cm vastagságú, K–Ny-i irányú példán túl É–D-i, illetve K–Ny-i irányú, az ásatási területen túl Ny-on egymásba csatlakozó két 360 cm vastag falszakasz, tulajdonképpen egy azonos falrendszer részei kerültek elő, amelyek eddig ismeretlenek voltak, és jóval a késő római erőd falain belül helyezkednek el. Ugyanehhez a falrendszerhez tartozhattak az ásatási terület K-i részén nyomokban megfigyelhető szélesebb faltörédek is. A Ny-i vastag fallal egy rétegből és alatta gödörházat, személgödört, illetve árokmaradványokat azonosítottunk, majd tártunk fel a rendelkezésre álló területen. A késő római korszakból 80 és 60 cm falvastagságú, erődön belüli épületek falmaradványai kerültek elő, ezek három épülethez tartozhattak. Az ásatási terület K-i felén jelentkező falmaradványok a 18–19. század építkezéseinek maradványai voltak, ezek helyben talált kőanyagból készültek, a rómaihoz hasonló technikával. Kiemelkedő jelentőségű a késő római erőd K-i kapujának közel teljes egészében előkerült D-i tornya, amely egy új toronytípust képvisel a késő római erődépítészetben. A 240 cm falvastagságú, 1140 (±8) cm belső átmérőjű torony alaprajza szabályos kör alakú, azonban a kör nem a falsíkhöz csatlakozik, hanem a kör kiegészített vonala negyed körszelettel a fal síkjára mögé nyúlik. Ezen kívül bejárati része az eddig ismertektől eltérően a kör falsíkba hatolásának két szélén, a toronyközép felé irányított háromszög oldalai szerinti vonal mentén található. A torony közepén pillér állt, ennek alapozási része épségben került elő, oldalainak irányítása megfelelt a bejárat két szélének: szélei nem a falsíkkal párhuzamosan és merőlegesen, hanem a bejárat széleinek felelt meg, azaz két szemközti sarka a bejáratra merőleges tengelyre esik. Eltérő tervezési és kivitelezési változatot képvisel az erőd eddig már teljesen ismert két (egy K-i és egy D-i) oldaltornyához képest is, nemcsak a korabeli *pannoniai*, hanem a birodalom további tornyaival történő összehasonlításban is. A torony eddigi, Tóth Endre és Szabó Ádám által több helyütt közölt, 2011 előtt készített rekonstrukciós rajzokon oldaltornyokénál nagyobb méretűnek ábrázolt kaputornyoknál kisebb külső síkja az oldaltornyokénál beljebb húzódik. Elhelyezkedése pontosan ott van, ahol az a Szabó Ádám által készített rekonstrukciós rajzon szerepelt. A torony egyedisége által felvetett építészeti és időrendi kérdések összessége miatt egyelőre nem került típusba sorolásra, azonosítására Szabó Ádám a *sophia* jelzöt látta alkalmaznának.

A kisleletek között kiemelkedik a *principatus* kori kerámia nagy mennyisége, ezen belül a korábbiakban tapasztaltakhoz hasonlóan az úgynevezett sűrű kerámiatörédek képviselik a legnagyobb számot. Késő római kerámia az eddigiekhez hasonlóan szórványosan került elő. Az éremleletek egyaránt képviselik a kora, illetve a késő császárkort; valamint még egy teljesen azonosíthatatlan, ez feltehetőleg nem római kori. Előkerülési helye a 360 cm vastag, *principatus* kori fal K–Ny-i, teljesen feltárt szakaszának É-ről kiszedett része volt. Néhány

37 RKM 2009, 254., Környe, Alkotmány utca 5. lelőhelyén.

1–4. századi fibula, egy vastőr, egy bronz rúdvég és egy malmkö tartozik még a kisleletekhez.

A leletanyagot a Kuny Domokos Múzeumba szállítottuk, egy része pedig a Magyar Nemzeti Múzeum Római Gyűjteményébe került a korábbi évek itteni tervátásáiból származó anyaghoz hasonlóan.

LÁSZLÓ JÁNOS – MASEK ZSÓFIA – SZABÓ ÁDÁM

122. Körösszakál, Szik (KÖH 80495)

(Hajdú-Bihar megye) U

2013. július 1-én a régészeti lelőhelyen a 0112-es hrsz.-ú ingatlanon, sertésól alapozása során régészeti leletek és objektumok kerültek elő, melyeket régészeti szakfelügyelet keretében feltártunk és dokumentáltunk. 2 gödör körvonala jól kivehető volt az alapozási árokban, melyekből a késő neolitikumba (AVK, esztári csoport) sorolható kerámiaanyag látott napvilágot. A második épület alapozási árkából szintén e korszakba tartozó emlékeket találtunk, köztük egy őrlőkő töredékét.

A leletek a 2012-ben³⁸ szintén szakfelügyelet során megfigyelt újkőkori objektumokhoz kapcsolódnak.

Munkatárs: Csörgő József régésztechnikus.

HULLÁM DÉNES

123. Kövegy, Temető (KÖH 88153)

(Csongrád megye) Sza

A Móra Ferenc Múzeum 2013. augusztus 5. és 2014. április 30. között a kövegyi célkitermelő helyen homok- és építési anyag bányászásához kapcsolódó földmunka során folyamatos régészeti megfigyelést végzett. A bánya területén a felső talajrétegek humuszosítását és az alattuk található lösz és homok alapkőzet kitermelését végezték el.

A bánya É-i szélében nyilvántartott régészeti lelőhely (Kövegy 7. lelőhely; Kövegy, Kis-Purgel IV.; KÖH 45650) területét a szakhatósági állásfoglalás előírásainak megfelelően a kitermelés elkerülte, a lelőhelyet a beruházás nem érintette, így állapotát sem befolyásolta.

2013. december 23-án a bányaterület D-i részén, a kövegyi temető közelében római kori (szarmata) település nyomai kerültek elő, melyek egy eddig nem ismert, új régészeti lelőhely részei. A nyomok a bánya falában néhány m hosszan, több m² kiterjedésben jelentek meg. Az objektum feltehetően egy iparos műhely része lehetett, erre utalt a sok patics- és salaktöredék. A lelőhely egy részét a kitermelés elpusztította, azonban elképzelhető, hogy D felé nagyobb kiterjedést mutat, ez az itt lévő erdő és temető miatt viszont egyelőre nem megállapítható.

BERECZKI BALÁZS – BEDE ÁDÁM

124. Kunmadaras, Hajdú-háttól É-ra (KÖH 85903)

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) B?, Sza

2013. december 16-17-én terepbejárást végeztünk a Kunmadaras és Tiszaszentimre települések határába tervezett MOL vezeték nyomvonalán. A terepbejárás során Kunmadaras tele-

püléstől K-re, Kunmadarasról az egykori Középtiszai Á. G.-ba vezető műúttól D-re, a Hajdú-háttól É-ra, a Nagy-ülő nádastól ÉNy-ra, K–Ny-i irányú háton (magasparton), rossz megfigyelési körülmények között kevés, kis méretű, szarmata, illetve őskori (bronzkor?) kerámiatöredéket gyűjtöttünk. A lelőhely teljes kiterjedése, intenzitása, a terület részbeni fedettsége miatt nehezen határozható meg. A lelőhely a nádast határoló, K–Ny-i irányú háton (magasparton) helyezkedik el. Nagysága megközelítőleg 130×40–50 m. A mocsarat követő K–Ny-i irányú magaspart feltehetően végig régészetileg érintett.

KISS CSABA

125. Lak határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő, Kö

A Lak, Hegymeg, Tomor, Irota és Szakácsi községek ivóvízminőség-javítás c. projekt előzetes régészeti dokumentáció I. fázisának készítéséhez kapcsolódóan 2013. február 6-án tartottunk terepbejárást. A Tomor és Lak közötti szakasz jobbára jól bejárható volt. Itt került azonosításra az őskori *Út alja-földek 1.* (KÖH 83281), a középkori *Út alja-földek 2.* (KÖH 83283), és az ugyancsak középkori *Út alja-földek 3.* (KÖH 83285) lelőhely.

Munkatársak: Kalli-Tutkovics Eszter, Kalli András, Páll Gergely.

L. HAJDÚ MELINDA

126. Lengyel, Káposztás-földek (KÖH 87339)

(Tolna megye) Kö

Október 15-én a falutól D-re, a Hábi-patak és annak Ny-i mellékága által határolt ÉNy–DK irányú földnyelven, tarlóban és álló kukoricában, a fedettséghez képest sűrűn találtunk középkori leleteket. A lelőhely pontos kiterjedésének megállapításához újabb terepbejárás szükséges.

Munkatárs: Máté Gábor (PTE).

K. NÉMETH ANDRÁS

127. Lulla, Büdös-alja (KÖH 46990)

(Somogy megye) Ő, Ró, Á, Kk

A Tabi kistérségekben a szélessávú optikai körzethálózat fejlesztéséhez készült előzetes régészeti dokumentáció részét képező terepbejárást 2013. június 18–20. között végezték el az MNM NÖK munkatársai. A vizsgálat a tervezett nyomvonal tengelyétől mintegy 50–50 m széles sávban történt, és 8 régészeti lelőhelyet érintett.

Ennek során Lulla település belterületén, az É-i és a D-i településrészek között, a Lulláról Tab felé vivő közút Ny-i oldalán, gyomnövényvel fedett területen – ennek ellenére viszonylag jó megfigyelési körülmények között – őskori, római kori, Árpád-kori és késő középkori leleteket találtunk. Ezek alapján megállapítható, hogy az ismert lelőhely³⁹ K–ÉK-i irányban nagyobb kiterjedést mutat a korábban ismerteknél.

Munkatársak: Faiszt Szabina, Nagy Mónika, Skriba Pál, Spolár Erika, Vágusz Anina technikusok.

TOKAI ZITA MÁRIA

38 RKM 2012, 62.

39 RKM 2010, 276.; RKM 2011, 102.